

עלון לב המועדים

מתוך לב המועדים "פורים וחודש אדר"

גליון צז

ידוע שאין זה לשם כופר אלא לשם צדקה (שו"ת זכר שמחה עו).

במנהג ליקח ג' חצאי דולרים

יש מקומות בא"י שלקחו ג' חצאי דולר, והטעם: לפי שבזמן מסוים לפני שנים לא היה להם מטבע שהיה רשום עליו ערך נקוב חצי, ועוד דבחצי דולר מעורבב בו כסף ממש [ובשנים אחרונות אינו כן ולכן יש לקחת מטבעות ישנות] ובימינו שיש חצי שקל אין ענין לקחת חצי דולר (עיין הליכות שלמה פורים יח ד"ה ט).

ויש מקומות שבהם הגבאי מכין חצאי דולר שיש בהם צירוף השיעור ומקנה אותם עבור ג' חצאי שקלים (לוח א"י).

לתת מכסף מעשר

אין לתת מחצית השקל מכסף מעשר (שליה מנילה ד"ה כל דבר, הובא בבאר היטב ב), והטעם: שכל דבר שהוא חובה אינו בא אלא מן החולין בדברי חז"ל (חגיגה זב) בענין עולת ראיה וחגיגה שאינה באה מן המעשר ולכן אין לתת מחצית השקל מכסף מעשר ולהוסיף שרי (קיצור השליה מסכת מנילה).

יעוד מעות מחצית השקל

יש אומרים: שאת המעות שנאספו ממחצית השקל יחלקו לעניים (לבוש תרצד ב, קיצור שולחן ערוך קמא, לוח א"י) בכה"ח כתב שיתן אותן לידי גבאי של ת"ח או של עניים או יתן בידו לת"ח עני בצינעא או לעני בן טובים ירא שמים (תרצד א). והטעם: כשם שבבית המקדש היו קונים מהמעות קרבנות הציבור להקריב כל השנה כן יש לתת מחצית השקל לעניים לפי שצדקה מכפרת בקרבן (עיין מסכת סופרים בא ב, שערי ימי הפורים שער ב פרק י ז).

יש אומרים: שאפשר להשתמש אף לצורך בית הכנסת ותשלום עבור הש"ץ והגבאי (ערה"ש תרצד ח). וכן כתב הגריש"א שאפשר

תענית אסתר - טעם התענית

מובא בספרי המקובלים הקדמונים שגזרת המן לא נדחתה אלא שנתקיימה בפורעניות שבאו אח"כ במשך השנים ולכן קבעו להתענות בכל שנה בכדי לבטל את גזרת המן [וע"ש שגזרות שהיו בשנת ת"ח ות"ט היו גזרות שנדחו לשנה הזו רמז לדבר ששתי אותיות נכתבו גדולות ח' ב"חור" (אסתר א ו) ות' ב"ותכתב אסתר המלכה" (אסתר ט כט) לרמז על שנת תת] (שארית ישראל הנקרא חלק שני מספר יוספון, שו"ת שבט הקהתי ח"א פורים סימן כג א). טעמים נוספים עיין עוד בספר "לב המועדים".

מחצית השקל

יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן זכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר (שו"ע תרצד א).

בזמן שבית המקדש היה קיים היו נותנים מחצית השקל, והיו קונים במזון זה קרבנות שהיו מקריבים מר"ח ניסן.

הטעם שנקבע שהתשלום הוא חצי שקל ולא שקל שלם.

לפי שמחצית השקל באה לכפר על עוון העגל שהיו ישראל מתעסקים עימו חצי יום. אמר להם הקב"ה, חצי יום אכלתם משלי והייתם עובדים עבודה זרה, תחזירו לי, אמרו חז"ל, כיון שעבדו חצי יום, יתנו חצי שקל (ירושלמי שקלים פרק ב הלכה ג).

אמירת "זכר למחצית השקל"

יוהר שלא לומר שהכסף שנותן עבור מחצית השקל אלא "זכר למחצית השקל", והטעם: כיון שאסור להקדיש לבית המקדש בזמן שאינו קיים והמקדיש הקדשו קודש ואסור בהנאה אף לצורך צדקה (שו"ת הנאונים סימן מ, על פי מסכת סופרים פרק בא הלכה ד).

יש אומרים: שאפשר לומר ואין חשש, והטעם: דכיון שדבר

לע"נ
הרב יוסף מנחם בן הרב משה אהרון
הגב
נבל"ע כ"ב אדר תשע"ד

לתרומות והנצחות
י. לב ראב"ד 5 אלעד 052-7668608
לקבלת העלון במייל:
lev17382@gmail.com

העלון נתרם
להצלחת האשה איטל טובה בת ר' יונתן שליט"א
להצלחה ברוחניות וגשמיות

לתת לבדק הבית של בית הכנסת וכן לתומכי תורה ולהפצת היהדות וחינוך וכד' (אשרי האיש פרק מב ד), והטעם: כמו שבמדבר בנו את המשכן וכן בזמן שבית המקדש היה קיים השתמשו במותר המעות שנשארו לצרכי בית המקדש ה"ה בימינו (כה"ה תרצד כב בסופו, שערי ימי הפורים שם).

הטעם שנקרא פורים בלשון רבים ולא בלשון יחיד

לפי שהמן עשה שני גורלות אחד על הימים והשני על החודשים. יש אומרים בשונה פורים לפי ששני גורלות היו אחד שאחשוורוש הפיל פור הגורל להמן וכיון לבטל הדת, והמן הפיל פור להרוג ושתיהן נתבטלו (ספר מטעמים החדש פורים ב).

טעם אחר לשם פורים: פורים בגימטריא "המן עמלק" עם הכולל, וכשם שנמחה המן בן ימחה עמלק (ספר מטעמים החדש יט).

באיזה לשון מילת פורים

השם פורים אינו בלשון הקודש אלא בלשון פרסי, והטעם שקבעו כך חכמים: כדי שיקבע זיכרון הנס לדורות שהיה לישראל בפרס (רשב"ם שמות מז טו).

וראיה ממה שכתוב (אסתר ג ז) "הפיל פור הוא הגורל לפני המן" שהיה צריך לכתוב "הפיל הגורל" שהרי המגילה נכתבה בלשון הקודש אלא שנכתב בן להודיע שעל בן קראו לימים האלה פורים על שם הפור כי אין לא נכתבה מתחילה בלשון שהיו מדברים בה באותה המלכות לא היינו יודעים למה נקרא פורים.

ירידת גשמים בפורים

יש אומרים: שראוי להתפלל שלא יהיו גשמים בפורים וגם לנותנים צדקה הוא סימן טוב שלא ירדו גשמים, והטעם: כדי שלא יהיו בגדר "עבד שבא למזוג כוס לרבו" (מועד לכל חי להגרי"ה פלאני סימן לא סעיף לו).

ירידת גשמים בפורים: מובא שיש שביקשו שירדו גשמים בפורים בעירם כדי שלא יבואו לידי פריצות והוללות וידוע שתפילתם עשתה פירות (נמעי גבריאל פרק ג הנהרה כו ששמע שכך ביקש הנה"צ רבי יעקב לאנדו אב"ד בבני ברק).

חייב איניש לבסומי

חייב לבסומי: חייב איניש לבסומי, וזמנו אינו רק בסעודת פורים אלא כל היום (הגרשו"א שלמי מועד פרק סב).

שיעור השכרות: עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

ביאור עד דלא ידע

יש שביארו שחייב אדם לבסומי במדה כזאת שלא ידע להבחין בין ארור המן לברוך מרדכי ויחשוב שהמן הוא הברוך ומרדכי

הארור (קיצור פסקי הרא"ש ס"ק ת, שער הכונות דף קט ע"ד, סידור עמודי שמים ליעב"ץ).

ביאור אחר: לפי שנס פורים מתחלק לשנים א. מפלת המן שעיי"ז במלה הסכנה שהיתה לעם ישראל, ב. גידול מרדכי שעיי"ז זה נהיה לישראל עושר גדול וכבוד, ולפי זה ארור המן הכוונה לנס מפלת המן, ברוך מרדכי הכוונה לגדולת מרדכי, וזהו חייב איניש לבסומי עד דלא ידע מכה המשקה להכריע איזה נס יותר גדול מפלת המן או גדולת מרדכי (מ"ז תרצה ערה"ש שם, משנ"ב שם).

הטעם שחייבו חכמים לבסומי ועוד שהרי בכמה מקומות

בתורה מוזכר שהוא מכשול גדול כגון בנח ולוט

לפי שהמן בקש להשמיד ולהרוג את כל היהודים ולשפוך דם יהודים לכן נצמיינו לעשות ענין קרוב לזה מתוך שמחה לשתות הרבה עד שנהיה כמתים מושככים ארצה, ועוד הוא חשב לשפוך דם ואנו נוסיף דם על דמינו (סדר היום סדר פורים).

טעם אחר: בספר יד אפרים כתב שנתגלה לו הטעם בחזיון ליל שעיקר החיוב כדי שיהיה בשמחה כדכתיב (תהילים קד טו) "ויין ישמח לבב אנוש" ומחמת שיהיה בשמחה יהיה חרות ה' מעוזו ויתן להודות לה' על הנס מתוך הרחבת הלב (יד אפרים להגרי"א מרגליות בהערותיו הנדפס לשו"ע סימן תרצה).

מנהגי יום הפורים

נוהגים להתחפש בתחפושות בפורים (שו"ע תרצו ח) ואינו חייב אלא מנהג ישראל ומכיון שמנהג ישראל דינא אין לבטל מנהג זה.

לפי שהנס היה מלוכש בדרך הטבע ע"כ מכסים את הפנים שלא יראו בגלוי, כלומר שהמאורעות שמסופר במגילה היו י"ב שנים והיו נראים בדרך הטבע ורק בסיומם התברר שהיתה יד ה' שכינה את כל המהלך.

טעם אחר: לפי ששנאת עמלק שהוא מצאצאי עשיו נובעת מזה שיעקב לקח את הבכורה מאחיו במרמה על ידי שהתחפש לעשיו ובפורים אנו מתחפשים ומראים להם שהברכות היו ראויים ליעקב ולא גנבם ממנו (ספר התודעה פרק עשירי).

הכאת המן

בשעת קריאת המגילה כשמזכירים את המן נוהגים ל"הכותו" ע"י הקשה בשולחן או לרקוע ברגלים (שו"ע תרצ יו, משנ"ב שם ס"ק נט).

כתב במדרש אליהו כשאומרים ארור המן או מזכירים שמו ושם אשתו ומכין, עושה הקב"ה שירגישו ההכאות כדי שיקבלו צער

קשה לחכמים לכתוב המגילה (ספר מטעמים שם יא, בשם ספר נ"ח).

הטעם שאין המגילה נקראת מגילת מרדכי או מגילת

מרדכי ואסתר שהרי בזכות שניהם נעשה הנס

כיון שאסתר מסרה נפשה כשנכנסה למלך אשר דתו להמית הנכנסים, ואף שגם מרדכי מסר נפשו שלא השתחוה להמן, כיון שלא היה מוכרח לעשות כן והיה יכול להחביא עצמו מראית המן או לבקש רשות מהמלך ללכת לעיר או מדינה אחרת, לפיכך אין זה נחשב כמו המסירות נפש של אסתר, שהיא היתה מוכרחה למסור את נפשה לכן המגילה נקראת על שמה (ר' יונתן איבשיץ ישועה גדולה אסתר ט ל).

טעם אחר: משום שהיא שלחה לחכמים כתבוני לדורות וכיון שהיא נתעוררה שיקבעוה לדורות לכן נקראת על שמה (ספר עיני העדה שח"א לר' אליהו הכהן). מטעמים נוספים עיין עוד בספר "לב המועדים".

מתנות לאביונים

נתינת מעות לגבאי צדקה לפני פורים

רשאי לתת לגבאי צדקה לפני פורים בפקדון בשביל שיעביר לעני בו ביום (ערוה"ש תרצד ב), ואפילו לעני עצמו יכול ליתן קודם פורים בשביל שיוכל לקנות מהם צרכי פורים (הגר"ש"א בישמח ישראל עמוד קלו, שו"ת דבר ויציב ושו"ת קנין תורה). ומ"מ מן המובחר יותר ליתן בפורים עצמו (הגר"ש ואזנר שם עמוד קלו והגר"ח ק שם).

הטעם שמרבים בפורים לתת בצדקה יותר מכל השנה, לפי שפורים היה על ידי תשובה ותשובה היא על ידי צום, קול, וממון, וכדי לקיים ג' דברים ואלו הם צום – תענית אסתר, קול – מקרא מגילה, וממון – ולכן נותנים צדקה שזה הדבר השלישי בתשובה ששלושת דברים אלו

מעבירים רוע הגזירה (אכמ"י סימן נ פורים י).

טעם אחר: לפי שהמן גזר "ושלם לבוז" (אסתר ג יג) אך מחסדי ה' שהציל אותנו וזכו מן ההפקר של הכלל וכולם שווין בו וע"כ כל הפושט יד נותנים לו (מטעמים שם).

ניתן להשיג בבית המחבר

שאלות שנשלחו למערכת

מה הטעם להנחת שום וסוכר בפדיון הבן

תשובה: לפי שרבים רוצים ליהנות מסעודה זו וליקח לבני ביתו ואין הסעודה מספקת ועל ידי זה יכולים כולם ליהנות (ספר פדיון הבן כהלכתו).

טעם אחר: כדי להרחיק את החיצונים שמתרחקים משום, כמו שמבואר בכמה מקומות שזורקין שומים על הקברות לפי שריח השום מבריה החיצונים (ליקוטי פנחס בסוף הספר בהשמטות עמוד קו).

ניתן לשלוח שאלות בטעמי הלכות ומנהגים שונים
ויתבררו בעזרת ה' בעלונים הבאים
כתובת המיל: lev17382@gmail.com

הידעת !

תחנון – הטעם שאין אומרים תחנון ב"ג ניסן אף שאין בו הקרבת נשיא ואינו יו"ט.

קמחא דפסחא – הטעם שתקנו קמחא דפסחא בפסח יותר משאר צדקה של ימים טובים.

ברכת האילנות – הטעם שמברכים על אילנות ואין מברכים על ירקות.

הגעלת כלים – הטעם שמברכים על טבילת כלים ואין מברכים על הגעלת כלים.

נקיון הבית – מהו המקור לסיווד הבית מחדש בחדש ניסן.

חומרות בפסח – הטעם שנהגו ישראל להחמיר חומרות בפסח יותר מכל השנה.

הבשרים – הטעם למנהג העולם לקנות אקונמיקה כשרה לפסח.

מצת מצווה – מהו הענין ליקח מצות הנאפות בתוך ל' יום מפסח.

תענית בכורות – הטעם שרק בתענית זו מצאנו שיכולים ליפטר על ידי צום.

ער"פ – הטעם שנהגו איסור אכילת מצה ואיסור מלאכה בער"פ ולא נהגו כן בערב סוכות.

ליל פסח – בשו"ע כתוב שאין לישון עד שתחטפנו שינה הטעם שנהגו להקל בזה.

**מאות הלכות מנהגים וטעמים רבים בספר
"לב המועדים פסח וחודש ניסן"**

ניתן להשיג בבתי הכנסת ובבית המחבר
רחוב ראב"ד 5 משפחת לב 052-7668608

"כל השביעין חביבין"

כרכי לב המועדים שיצאו בסייעתה דשמיא: אלול ר"ה, חנוכה, פורים וחודש אדר,
הגדה של פסח, ספירת העומר שבועות, שלושת השבועות, "פסח וחודש ניסן",

חדש

לב
המועדים

פסח
וחודש ניסן

הלכות
מנהגים
טעמים

הגדה
של פסח

לב
המועדים
הלכות
מנהגים
טעמים

